

*Klaniczay Tibor főttkári beszámolója
a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság harmadik közgyűlésén,
Bécsben, 1986. szeptember 5-én*

Elnök úr, tisztelt közgyűlés, hölgyeim és uraim!

Engedjék meg, hogy közgyűlésünk alkalmával jelentést tegyek Társaságunk elmúlt öt év alatt végbement fejlődéséről, a Végrehajtó Bizottság tevékenységéről és a titkárság munkájáról. Megnyugvással állapíthatjuk meg, hogy a Társaság működése folyamatos volt, számos, az alakuló közgyűlésen és az 1981. évi I. kongresszus alkalmával tartott közgyűlésen elhatározott feladatot, célt sikerült megvalósítanunk. A Társaság konszolidálódott, s immár a hungarológiának valóban elismert nemzetközi szervezete lett.

Ezt tükrözi tagságunk alakulása is. Öt évvel ezelőtt még a kezdeti tagtoborzás eredményeiről kellett számot adnom, most már toborzásra nincs szükség. A különböző országok hungarológusainak a Társasághoz való csatlakozása immár folyamatos, s különösen öröndetes, hogy az új tagok többsége most már egyre inkább a felnövekvő új kutató-generációkból adódik, jeléül annak, hogy a Társaság létrejötté nem csupán egy adott időszak akkor működő hungarológusainak volt az érdeke és igénye, hanem szükségességét, a hozzá való csatlakozás hasznosságát a magyarságra vonatkozó tudományok művelésébe újonnan bekapcsolódók is érzik és vallják, minden különösebb propaganda nélkül is. E biztató folyamat eredményeként taglétszámunk a múlt közgyűlés óta tovább emelkedett. Az 1981. évi 762 tag helyett most 970 tagja van Társaságunknak, melyből 582 a magyarországi, 388 a más országokból való tagok száma. Ez utóbbiak 29 ország között oszlanak meg. A legnagyobb létszámmal Románia (48), Csehszlovákia (37), a Szovjetunió, Jugoszlávia (35), NSZK (28) hungarológusai vannak képviselve.

Ugyanakkor, amikor örömmel állapíthatjuk meg taglétszámunk emelkedését, tisztában kell vele lennünk, hogy az új tagok száma nagyobb, mint a létszámemelkedés mértéke, minthogy az elmúlt öt év során számos nagyrabecsült tagtársunkat, a hungarológia kiváló művelőjét veszítettük el. Közöttük van Társaságunk több tiszteleti tagja, így Björn Collinder, Illyés Gyula, Vaszilij Lytkin, Cs. Szabó László, Carlo Tagliavini, Tamás Lajos, akiknek az emlékét tisztelettel és kegyelettel ápoljuk, tudományos örökségüket őrizzük, kezdeményezéseiket tovább folytatjuk.

Megkülönböztetett fájdalommal kell megemlékezni egy, a Társaságunkat, annak egész működését különösen sújtó halálesetről: főttkárhelyettesünknek, Béládi Miklósnak 1983-ban bekövetkezett elhunytáról. A MTA Irodalomtudományi Intézetének főosztályvezetője, az irodalomtudomány doktora, számos díj és elismerés tulajdonosa volt, akinek meghatározó szerepe és érdeme volt a Társaság létrejöttében, megalkulásának előkészítésében, az öt évvel ezelőtti első kongresszusunk megrendezésében, a Társaság ügyeinek folyamatos és eredményes irányításában. Személyében Társaságunk egyik legtöbbször hivatott vezetőjét, oly sokunk kedves barátját, a kiváló tu-

dózt veszítettük el, egyikét azoknak, akiknek nevét és munkásságát világszerte ismerték és becsülték a hungarológia művelői.

A Társaság Végrehajtó Bizottságának határozata értelmében – hacsak a közgyűlés ennek ellent nem mond – a fenti, 970-es létszám holnaptól, illetve mától kezdve valamennyivel azonban csökkenni fog. Nyilvántartott tagjaink sorában ugyanis bizonyos számú fiktív, jelképes tag is szerepel, olyan kollégáink, akik valamikor jelentkeztek, esetleg az alakuló közgyűlésen való részvételük folytán automatikusan váltak taggá, de azóta nem tanúsítottak érdeklődést a Társaság munkája iránt, s – főleg – sohasem tettek eleget a tagdíjfizetési vállalásuknak. Alapszabályunk kimondja, hogy a tagdíjat nem fizető tagokat törölni kell a tagság sorából. A vezetőség többször és nagy tapintattal foglalkozott e kérdéssel, minthogy tisztában van azzal, hogy gyakran devizális, átváltási vagy egyéb nehézségek akadályozzák számos tagunkat a rendszeres tagdíjfizetésben; akiknél pedig ilyen nehézségek nem forognak fenn, azokat ismételtlen, több körlevélben emlékeztette udvariasan az alapszabály rendelkezéseire, s számosan pótolták is elmaradásukat. A közvetlenül a kongresszus előtt megtartott ülésén a VB ezért nyugodt lelkiismerettel juthatott arra az elhatározásra, hogy senkivel szemben sem követ el méltánytalanságot, ha törli névsorunkból azt az 52 tagot, akiről tudjuk, hogy semmiféle objektív körülmény sem hátráltatja őket a tagdíjbefizetésben. Ami márcsak azért is megokolt, mert a nyelvi és irodalmi kérdésekkel foglalkozó nemzetközi társaságok csúcsszerve, a Fédération Internationale des Langues et Littératures Modernes, röviden a FILLM számára, melynek 1979 óta tagjai vagyunk, s melynek révén a jelen kongresszushoz szerény, de nem lebecsülendő anyagi segítséget kaptunk, Társaságunknak taglétszáma arányában kell rendszeres évi hozzájárulást fizetnie, vagyis a nem fizető tagjaink után is fizetnünk kell a kvótát, ami hosszú távon aligha tartható.

Tisztelt közgyűlés!

Rátérek most a VB által az elmúlt öt évben végzett munka ismertetésére. Társaságunk vezető testülete évenként rendszeresen megtartotta ülését, s ezen a rutinszerű kérdések mellett az elmúlt években főleg három témával foglalkozott behatóan és vizsgatérően: a hungarológia Magyarországon kívüli oktatásának és központjainak a problémájával, új folyóiratunk, a Hungarian Studies ügyeivel, valamint a most befejeződött II. kongresszusunk előkészítésével.

Emlékeznek rá, hölgyeim és uraim, hogy a hungarológiai oktatás kérdését Társaságunk megalakulásától kezdve rendszeresen napirenden tartotta, s hogy öt évvel ezelőtti első kongresszusunknak is egyik fő témájává tette. Az ebben a tárgykörben elhangzott előadások külön kötetben jelentek meg, hallatlanul értékes és megszívlelendő ismereteket, javaslatokat, információkat tartalmazva. A Társaság Végrehajtó Bizottsága a kongresszus tapasztalatai alapján úgy ítélte meg a helyzetet, hogy a Magyarországon kívüli magyar egyetemi oktatóhelyek munkájának további fejlődése és erősödése érdekében magyar állami részről rendszeresebb és kompetensebb támogatást kell nyújtani, különös tekintettel arra, hogy a világ számos egyetemén – a létező kétoldalú kulturális egyezmények keretében – Magyarországról kiküldött tanárok és lektorok tanítanak. A vezetőség ezért elhatározta, hogy átfogó javaslatot dolgoz ki és terjeszt ez ügyben a Magyar Népköztársaság művelődési minisztere elé, felhasználva és értékesítve más országok hasonló tapasztalatait, különösen a finn modell példáját.

A részletes elaborátum el is készült, s 1983 elején átadásra is került. Teljes szövege nyomtatásban is olvasható a Nyelvünk és Kultúránk folyóirat 1984-ben megjelent 54. számában.

A Társaság vezetősége javaslatának lényegét a következőkben foglalhatom össze: szükségesnek tartja valamennyi magyar tanszék, illetve lektorátus munkájának rendszeres támogatását egy erre létesített szerv részéről, tekintet nélkül arra, hogy ott az anyaországból való, vagy pedig helybeli szakemberek oktatnak-e. Ami a Magyarországról kiküldött tanárokat és lektorokat illeti, a személyek gondosabb s főleg a tudományos szempontokra nagyobb tekintettel levő kiválasztását óhajtja. Szembefordul azzal a nézettel, mely a különböző egyetemeken a magyar ismeretek jelenlétét csupán, vagy elsősorban csak a magyar nyelv valamilyen szintű oktatásával kívánja elérni, a hungarológiai szakismereteket pedig csak amolyan kiegészítő, s primitív ismeretterjesztő fokon tartja szükségesnek. Ezzel szemben azt kívánja, hogy magyar részről a segítség a hungarológiai oktatás tudományos színvonalának emelésére irányuljon, s azt segítse elérni, hogy a magyar stúdiók a megfelelő egyetemeken a más szakokét megközelítő tekintélyt tudjanak kivívni maguknak. Mindezek érdekében javasolja, hogy létesüljön egy magas szintű, tudományos rangú testület – a finn példához hasonlóan –, melynek döntő szava van mind a tartalmi, mind a személyi kérdések megítélésében.

A Társaság előterjesztése szíves fogadtatásra talált, meg is fontoltatott, de javaslataink eddig csak kis részben kerültek elfogadásra. Bár megnyugvással könyvelhetjük el, hogy a kérdéssel való foglalkozás immár komolyan napirendre került, s történtek bizonyos szervezeti intézkedések is; ami azonban a Társaság javaslatának a lényege volt: a tudományos igények érvényesítése, az még továbbra is sok kívánnivalót hagy maga után. Ez persze korántsem jelenti azt, hogy ne történt volna jelentős előrelépés. Ha összehasonlítjuk Társaságunknak az 1980. és 1985. évi nyomtatott tájékoztatóját a világ hungarológiai oktatóhelyeiről, akkor azt látjuk, hogy Magyarországon kívül ezek száma öt év alatt 78-ról 88-ra emelkedett. Bár egyes országokban, így pl. Dániában és Svédországban – reméljük, csak ideiglenesen – csökkent a hungarológiai oktatóhelyek száma, másutt, így Olaszországban s különösen a Német Szövetségi Köztársaságban tovább emelkedett. Újra megindult – hosszabb szünet után – a hungarológia egyetemi oktatása Kínában és Törökországban, s különösen nagy eredmény a bloomingtoni magyar tanszék létrehozása.

Nem Társaságunk érdemeként akarom elkönyvelni, de talán a kérdés Társaságunk által történt napirendre tűzésének és tartásának is része van abban, hogy a hungarológia nemzetközi művelésének szervezeti alapjait tekintve egy új, biztató fejlődésnek lehetünk tanúi. Nevezetesen annak, hogy kezdenek egyes országokban létrejönni – jobb híján hungarológiai centrumnak nevezhető – intézmények, az illető ország tudományos intézményeinek hálózatán belül. Ilyen a Rómában, illetve Párizsban létrejött egyetemközi hungarológiai központ, mely mint olasz, illetve francia intézmény összefogni és koordinálni hivatott az adott ország különböző egyetemein folytatott tudományos munkát. Mint olasz, illetve francia intézmények, ezek a központok állami támogatást kapnak, s így módjuk van kollokviumok rendezésére, évkönyv vagy folyóirat indítására. Lényegében hasonló koordináló, központ jellegű szerepe van az Egyesült Államokban a bloomingtoni tanszéknek is. S korábban – direkt szervezeti integráció nélkül – értékes kezdeményezések voltak az erők összefogására Csehszlovákiában,

különösen a Brno-i tanszék részéről, nem is szólva Jugoszláviában az újvidéki Magyar nyelv, irodalom és hungarológiai kutatások intézetéről. Örömmel értesültünk legújabbban arról, hogy a Német Szövetségi Köztársaságban, ahol már 14 egyetemen folyik magyar oktatás, szintén formálódóban van egy ilyen intézmény, a hamburgi finnugor intézethez kapcsolódva. Végül az sem hagyható figyelmen kívül, hogy a magyar államnak számos országban létező kulturális intézetei, melyek eddig inkább csak kulturális kapcsolatokkal és propagandával foglalkoztak, a magyar művelődési miniszter, tagtársunk, Köpeczi Béla úr kezdeményezésére kötelesek ezután a hungarológiát érdeklődésük és munkájuk centrumába állítani.

Kevesebbet kell szólnom a Végrehajtó Bizottságot foglalkoztató másik kérdésről, új folyóiratunkról, a Hungarian Studiesről. Első kongresszusunk alkalmával a társaság alakuló közgyűlésén elhatározott két folyóirat közül az egyiknek, a Hungarológiai Értesítőnek a megindulásáról számolhattunk be, amely azóta rendszeresen megjelenik és betölti azt az alapvető információs feladatot, melyet neki szántunk, amiért külön köszönettel tartozunk Jankovics József tagtársunknak, főtítkárhelyettesünknek. Ezúttal a második folyóirat, a Hungarian Studies megindulását, s most megjelent második számát üdvözölhetjük. Ismeretes, hogy e folyóirat életrehívását Sinor Dénes alelnök úr kezdeményezte, aki mint a szerkesztőbizottság elnöke, a legfőbb szellemi irányítással segítette a folyóirat megindulását, míg a fáradtságos felelős szerkesztői munka Voigt Vilmos tagtársunk kompetenciáját és áldozatkészségét dicséri. Nem szabad meglepedkeznünk arról sem, hogy a folyóirat megjelentetését a budapesti Akadémiai Kiadó pusztán saját kockázatára vállalta, éppen egy olyan időszakban, amikor súlyos anyagi gondokkal küzd, s termelését csökkenteni kényszerült. Ez utóbbi tényezővel összefügg, különböző más szervezeti és személyi nehézségek mellett, hogy a folyóirat akadozva indult meg, s máris késésben van, hiszen az 1985. évi 2. szám jelent most meg. De sajnos ilyen, illetve ennél lényegesen nagyobb késés valamennyi magyar tudományos folyóirat megjelenésénél jelentkezik az utóbbi időben, elsősorban pénzügyi okokból.

Ezért különösen nagy érdekünk fűződik ahhoz, hogy folyóiratunknak minél több előfizetője legyen, mert a jelenlegi helyzet siralmas. Pillanatnyilag 92 előfizetője van a folyóiratnak, ebből 34 Magyarországról, s 58 más országból. Ennek az alacsony számnak az egyik oka kétségtávolan a Magyarországon megjelenő tudományos folyóiratok közismerten rossz, ügyetlen terjesztése, amibe nem nyugodhatunk bele. Lehetetlen, hogy ha a Társaság csaknem ezer tagja kellő erőfeszítést tenne a folyóirat propagálására, előfizetők szerzésére, akkor ne lehetne lényegesen magasabbra emelni az előfizetők számát. Külön kérem ezért tagtársainkat, hogy rendeljék meg a folyóiratot intézetük, tanszékük számára, és szorgalmazzák, javasolják, hogy országuk, egyetemük nagy könyvtárai fizessenek rá elő. Hiszen ez az egyetlen, világnyelveken megjelenő hungarológiai folyóirat, amely éppen ezért kellene, hogy el tudja tartani magát, s akkor a folyamatosabb és gyorsabb megjelenés is biztosítva lenne.

De nemcsak e téren várunk támogatást tagjainktól, hanem és még inkább a folyóiratban való közreműködés, tanulmányokkal való ellátása terén. Köszönet mindazoknak, akik a folyóirat megjelent első és nyomdában levő második évfolyamához tudományos munkájuk eredményeivel hozzájárultak, s szeretnénk remélni, hogy a folyóirat néhány éven belül a legkiválóbb hungarológusok magas színvonalú orgánumává fejlődik majd.

A Végrehajtó Bizottság harmadik gondja, mint említettem, a ma sikeresen befejeződött második nemzetközi hungarológiai kongresszus volt. Eredetileg az Újvidéki Hungarológiai Intézet részéről hangzott el javaslat a legutóbbi közgyűlésen a II. kongresszusnak ott való megtartására. Különböző okok miatt a terv nem volt megvalósítható, s ezért a VB nagy örömmel és hálával fogadta az Österreichisches Ost- und Südosteuropa Institut, valamint a bécsi egyetem Finnugor Intézete készségét arra, hogy megszervezik a II. kongresszust Bécsben. Társaságunk vezető testülete a legnagyobb köszönettel tartozik a két intézmény vezetőinek és munkatársainak, az Előkészítő- és Szervezőbizottság vezetőinek és tagjainak azért az áldozatos munkáért, melyet kongresszusunk érdekében végeztek.

Kongresszusunk mérlegét, az elért tudományos eredmények súlyát természetesen korai lenne még megvonni és lemérni. Az első számvetést Berend T. Iván úrnak, az MTA elnökének köszönhetjük, akinek iménti elismerő zárszavát Társaságunk vezetősége köszönettel nyugtázza, a végső értékelés azonban majd csak a kongresszus előadásainak publikálása után lesz igazán lehetséges.

Hölgyeim és uraim, az említett három fő kérdéskör mellett Társaságunk az elmúlt öt évben, ha talán lassan is, de igyekezett folyamatosan valóra váltani terveit, kezdeményezéseit. Megjelentettük az előző kongresszus előadásait két kötetben, a már említett kötetet a hungarológiai oktatásról, valamint a magyar versről szóló másikat.

Megelégedésünkre szolgál, hogy hosszas vajúdás után kongresszusunk idejére sikerült realizálni egyik régi tervünket, a Hungarológiai Alapkönyvtár c. kiadvány megjelentetését, melyről reméljük, hogy hasznos útmutató lesz valamennyi hungarológiai intézmény számára. Köszönet illeti elsősorban a kötet szerkesztőjét és munkatársait, valamint a magyarországi Tudományos Ismeretterjesztő Társulatot, illetve annak főtitkárát, Rottler Ferenc tagtársunkat, a kötet megjelenése költségeinek biztosításáért.

Az elmúlt öt évben a Társaság titkársága igyekezett a rendelkezésére álló szerény anyagi eszközökkel segítséget nyújtani tagtársaink Magyarországon végzendő kutatásaihoz, biztosítva – sajnos, csak rövid időre – magyarországi tartózkodásuk költségeit. Ily módon 1981 óta mintegy 60 kutatót tudtunk egy-két hétig vendégül látni. Mind egyes kutatók, mind egyes intézmények munkáját próbáltuk egyidejűleg könyvküldeményekkel is elősegíteni. Mindehhez, valamint a Hungarológiai Értesítő megjelenéséhez a befolyó tagdíjak és az MTA, valamint a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja Irodalmi Szakosztályának támogatása biztosította a szükséges fedezetet.

Voltak Társaságunknak olyan kezdeményezései is, melyeket ez ideig még nem koronázott siker. Így már korábban Sivirsky Antal és Bak János tagtársaink egyaránt javasolták, hogy társaságunk próbálja kezdeményezni és elősegíteni a Magyarországról szóló kézikönyvek, illetve magyar tárgyú lexikoncikkek megfelelő adatokkal való ellátását, egy amolyan hungarológiai információs szolgálatnak az életre hívását. A kérdést előző kongresszusunkon külön ülés tárgyalta meg, de azóta nem jutottunk előbbre. Reméljük, a következő években sikerül itt is valami eredményt elérnünk. Ugyancsak vita tárgya volt az előző kongresszuson egy hungarológiai alapismereteket közlő kézikönyv létrehozása, Kósa László kollégánk javaslatára. Mint társasági vállalkozást nem sikerült ezt életre hívunk, de örömmel közölhetem, hogy Kósa kollégánk és munkatársai munkája révén egyéni vállalkozásként várható egy ilyen munka megjelenése. Ez azonban nem mentesíti Társaságunkat attól, hogy a következő periódusban komolyan végiggon-

dolja, melyek azok az információs eszközök, kiadványok, melyek létrehozására feltétlenül szükség van ahhoz, hogy a hungarológia ama diszciplínák közé kerülhessen, melyekben a tájékozódás sehol sem reménytelen feladat.

Nem óhajtom tovább részletezni még azt a sok kisebb-nagyobb ügyet, mely társaságunk titkárságát a fentiek intézésén túl rendszeresen igénybe vette. Ehelyett szeretném a VB nevében köszönetemet fejezni ki a titkárság munkatársainak: Jankovics Józsefnek, aki a vezetőség megbízásából Béládi Miklós barátunk halála után a főtitkár-helyettesi teendőket látta el, valamint Nyerges Judit szervező titkárnak és Visóczki Márta gazdasági vezetőnek kitűnő munkájukért.

Tisztelt közgyűlés!

E szervezeti, működési tájékoztatás után legyen szabad néhány szót tartalmi kérdésekről is szólnom. Milyen előrehaladást figyelhetünk meg az elmúlt évek során a hungarológiának mint szaktudománynak, illetve mint több szaktudomány interdiszciplináris együttesének a fejlődésében? Hungarológia természetesen már régóta létezik, legalább is elemeiben, az egyes szakágazatok terén végzett kutatásokban. Hiszen mióta a magyar nyelv, irodalom stb. módszeres tudományos vizsgálat tárgya, azóta létezik hungarológia. Annak a felismerése azonban, hogy a magyarságra, a magyar civilizációra vonatkozó tudományos vizsgálatok komplex rendszert is alkothatnak, még sokáig vártott magára. Bár az 1930-as években történtek a magyar nemzeti diszciplínák összefogására irányuló kísérletek — gondoljunk pl. az Eckhardt Sándor, illetve Ortutay Gyula szerkesztésében megjelent Magyarságtudomány c. folyóiratra, vagy a budapesti egyetem rövid életű, de sok értékes munkát produkáló Magyarságtudományi Intézetére —, mégis, a hungarológia mint összefoglaló, komplex tudományok a legutóbbi időig nem volt jelen a tudományok térképén. Az utóbbi negyedszázadban jó ideig szinte csak az újvidéki kollégáink által létrehozott Hungarológiai Intézet képviselte az igényt a magyar kultúra egészére vonatkozó, a szűk diszciplináris kereteken túllépő kutatásokra. Az utóbbi tíz, de különösen az utóbbi öt évben ez a helyzet gyökeresen megváltozott, s bár ez több tényező és felismerés együttes hatásának a következménye, azt aligha tagadhatja bárki is, hogy Társaságunk létének és működésének ebben a fejlődésben igen komoly pozitív szerepe volt.

A hungarológia emancipálódása nem azt jelentette, hogy valami formális összefoglaló elnevezést sikerült találni a magyar nyelvészet, irodalomtörténet, folklór, történelem stb. együttese számára, hanem mindenekelőtt azt, hogy ráirányult a figyelem egy sor olyan kutatási területre, feladatra, témára, melyek a hagyományos szaktudományokba nem, vagy csak erőltetetten fértek bele. Gondolok itt az eszmetörténetre, a tudománytörténetre, könyvtörténetre, iskola- és neveléstörténetre, a magyar diaszpórák történetére, s még annyi más, a magyar tudományosságának szigorú szaktudományi keretek közé zártsága miatt elhanyagolt kérdéskörére. Mindezek a hagyományos, nagy múltú szaktudományoknak a perifériáin foglaltak azelőtt helyet, egy hungarológiai koncepció jegyében viszont a középpontba kerülnek.

Pozitív fordulatnak tekinthetjük a hungarológia fejlődésében, szilárd tudományos alapjainak megerősítésében azt a tényt, hogy éppen az elmúlt öt évben fontos és eredményes lépések történtek szaktudományaink forrás-, adat- és anyagbázisának fejlesztése, kiterjesztése terén. A magyar civilizációra, etnikumra vonatkozó vizsgálatok könnyen elvont spekulációkra, a magyar identitás misztifikálására, ködös és káros el-

méletek gyártására is vezethetnek akkor, ha nem szigorú történeti tényekre, a források kritikus elemzésére támaszkodnak. Bár a múlt század óta, elsősorban a Magyar Tudományos Akadémia kezdeményezésére, jelentős erőfeszítések történtek a magyar kultúra és történelem emlékeinek, forrásainak összegyűjtésére, regisztrálására, kiadására, ez a munka korántsem ütötte meg a kívánt mértéket, s csupán az elvégzendő feladatok egy részére terjedt ki. A hungarológiai tudományok sajnálatosan bővelkednek a félbemaradt, befejezetlen, csonka vállalkozásokban. Gondoljunk csak a nagy történeti forráskiadványok folytatásának elmaradására, az irodalmi szövegek kritikai kiadásai elkészülésének és megjelenésének elképesztő lassúságára, arra, hogy többszöri nekifutás ellenére sincs még a magyar nyelvnek igazi nagyszótára és így tovább. Most azonban megelégedéssel nyugtázhatjuk, hogy Magyarországon egy átgondolt országos tudományos program szerveződött néhány évvel ezelőtt, mely célul tűzte ki a magyar kulturális és történelmi emlékek feltárását, nyilvántartását és kiadását, s ehhez jelentős szubvenciókat is kap. Ennek következtében új lendülettel és a korábbiaknál lényegesen kedvezőbb adottságok mellett folytatódnak az irodalmi szövegkiadások, olyan fontos forráskiadványok, mint a Zsigmond-kori okmánytár, A magyar országyűlési emlékek, Kossuth Lajos összes művei, A magyar népzene tára, A magyarországi latinság szótára stb. Emellett megindultak olyan hézagpótló vállalkozások, mint az Anjou-kori okmánytár, a magyar zenetörténet forrásainak kiadása, s legfőképpen a magyar irodalmi nyelv nagyszótárának az előkészítése. Ha nem akarjuk, hogy a hungarológia a magyar lélek valóságos vagy vélt rejtelmiei feletti elmélkedéssé váljék, akkor a tényekre, forrásokra épülő kutatás, a Társaságunk nevében nem véletlenül helyet foglaló filológia szigorú módszeressége lehet csak fejlődésünk alapja. Az elmúlt évek örvendetes tapasztalatai és kezdeményezései azt mutatják, hogy a hungarológia ebbe az irányba halad.

Ez egyébként a feltétele annak is, hogy a hungarológia említett emancipálódása ne csak a hungarológusok számára legyen valóság, hanem azt a nemzetközi tudományosság is elismerje. Amihez viszont az is kell, hogy a hungarológia ne szigetelődjék el más nemzeti civilizációkat kutató tudományoktól, hanem azok eredményeit érvényesítve, azokkal állandó kölcsönhatásban erősödjék. A ma befejeződött kongresszusunk, melynek célja az volt, hogy itt, a Duna-medence egyik nagy múltú kulturális és történelmi centrumában, az oly sok népet és nemzetet egybekapcsoló egykori monarchia fővárosában a magyar nyelv, irodalom és kultúra kérdéseit közép-európai kontextusban vizsgálja, ebben az irányban tett jelentős lépést. Minden reményünk megvan arra, hogy ez a tendencia folytatódik, s ehhez éppen Társaságunk nemzetközi jellege az egyik garancia. Hungarológia nyilvánvalóan nem létezhet a magyar tudományosság hivatott irányító szerveinek, intézményeinek erőfeszítései nélkül, de rossz irányba, provincializmusba is sodródhat, ha nélkülözi a nemzetköziség, a nemzetközi tudományosság állandó kontrollját. A hungarológia egyszerre nemzeti és nemzetközi tudomány, s Társaságunk léte és működése a dolognak ezt az utóbbi aspektusát kell, hogy kidomborítsa. Talán nem tévedek, ha azt mondom, hogy ennek a hivatásának egyre sikerebben kezd eleget tenni.

Hölgyeim és uraim, tisztelettel kérem, hogy a Társaság vezetőségének és titkárának munkájáról szóló jelentést szíveskedjenek tudomásul venni.